

Izvorni znanstveni rad
UDK 929.7(091)(497.5Ston)
Primljeno: 14.11.1997.

PLEMSTVO BISKUPSKOGA GRADA STONA (Nobilitas Civitatis Episcopalis Stagnensis)

STJEPAN ĆOSIĆ

SAŽETAK: U sklopu procesa dubrovačke društvene stratifikacije definira se pojava i uloga stonskoga plemstva. Taj osobiti plemićki naslov, bez prerogativa, dodjeljivao je dubrovački Senat od polovice 18. st. uglavnom onim građanima i konzulima koji su svojom djelatnošću u inozemstvu, s plemićkom diplomom, mogli učinkovitije pridonositi političkim ciljevima Republike. Samo je u nekim slučajevima titula imala prvenstveno počasni karakter. Uz osnovne genealoške i biografske podatke o nositeljima stonskog plemstva, razmatra se i nepriznavanje ovog plemićkog naslova u Habsburškoj Monarhiji.

Da bismo osvijetlili pojavu i značaj stonskog plemstva - uz autohtono dubrovačko plemstvo jedinog plemićkog naslova koji je svojim građanima dodjeljivala Dubrovačka Republika - neophodno je sažeto prikazati osnovne staleške odlike dubrovačkog plemstva i građanstva.¹

Institucije plemstva i građanstva² u Dubrovniku oblikovale su se tijekom prvih stoljeća povijesti Grada u kontekstu srednjovjekovne društvene stratifikacije. Nastanak, kasniji razvitak i društvena dinamika ovih staleža, uz brojne se dubrovačke posebnosti prepleću i međusobno uvjetuju u sklopu dugotrajnog razvitka komunalne-državne strukture.

Kao elitna skupina rodova s pravom vladanja i upravljanja gradom-komunom, dubrovački patricijat se tijekom 12. i 13. st. postupno izdvojio od

Stjepan Ćosić, asistent je u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Adresa: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, Lapadska obala 6, 20000 Dubrovnik.

ostalog stanovništva na temelju trgovačkog bogatstva i ugleda. Nastao kao izvorna urbana aristokracija, dubrovački je plemićki stalež tek kasnijim stečevinama u 14. i 15. st. (Pelješac, Primorje, Konavle) zadobio zemljovlasničke značajke. Općenito se smatra da se do kraja oblikovao krajem 13. i početkom 14. st., što formalno potvrđuje i odluka Velikog vijeća o zatvaranju plemićkog zbora iz 1332. Usporedo s jačanjem državnosti tekao je i proces stjecanja i ozakonjenja staleških prerogativa koji su dubrovačkoj aristokraciji, uz ekskluzivnu upravljačku ulogu, propisivali i brojne obveze. Dubrovački nobilitet određivale su veoma stroge, zakonom definirane norme o čistoći aristokratskog podrijetla, na čemu se temeljio posvemašnji staleški ekskluzivizam. Međusobna jednakost vlastele, nasljednost po zakonitoj muškoj liniji, članstvo u Velikome vijeću i obnašanje magistratskih službi, bila su osnovna obilježja dubrovačkog patricijata koja se nisu mijenjala sve do pada Republike. Odluke vijeća vezane za upravljačke dužnosti, političke obveze i stalešku determiniranost vlastele

¹ O staleškim odlikama, odnosima i razlikama među gradskim stanovništvom, te o statusno-pravnim posljedicama i promjenama staleške strukture u Dubrovniku od polovice 15. st. pisalo se u starijoj literaturi dosta uopćeno, u sklopu širih tema i bez sustavnijeg oslonca u izvornom gradivu. Vidi: Ivan Božić, »Ekonomski i društveni razvitak Dubrovnika u XIV. i XV. veku.« *Istorijski glasnik* 1, Beograd (1949): 21-61; Jorjo Tadić, »O društvenoj strukturi Dalmacije i Dubrovnika u vreme renesanse.« *Zgodovinski časopis* 6-7, Ljubljana (1952/3): 552-565; Jorjo Tadić, »Dubrovačka Republika do početka XVII. stoljeća.«; »Dubrovačka Republika.«, u: *Historija naroda Jugoslavije II*. Zagreb, 1959: 219-247; 1211-1227. Suvremeniji pristup toj tematici očituje se u radovima: Josip Lučić, »Društveni odnosi u Dubrovačkoj Republici od 16. do 19. stoljeća.«, u: *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. do 19. st.* (ur. M. Gross), Zagreb, 1980: 143-174; Zdenko Zlatar, »The "Crisis" of the Patriciate in Early Seventeenth Century Dubrovnik: a Reappraisal.« *Balkanica* 6, Beograd (1975): 111-130, i osobito: Zdenka Janeković Römer, *Dubrovačko plemstvo u XV. stoljeću*. (doktorska disertacija), Filozofski fakultet u Zagrebu, 1997. Za razdoblje 18. st. nezaobilazni su članci: Žarko Muljačić, »Istraga protiv Jakobinaca 1797. god. u Dubrovniku.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 2 (1953): 235-252; Ž. Muljačić, »O strankama u starom Dubrovniku.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 6-7 (1959): 25-40. O literaturi koja upućuje na znatne razlike društvenih struktura dalmatinskih komuna i Dubrovnika, vidi: Tomislav Raukar, »Društvene strukture dalmatinske komune u srednjem vijeku.« *Jugoslavenski historijski časopis* 1-4 Beograd (1978): 102-110. O društvenoj ulozi i procesima unutar plemićkog staleža u širim europskim okvirima, vidi: *The European Nobilities in the 17th and 18th Centuries, I and II*. ed. H.M. Scott, London and New York: Longman, 1995.

² Budući da se građanstvo u političkom smislu u Dubrovačkoj Republici nije uspjelo oblikovati, pod tim pojmom, u kontekstu društvenog raslojavanja, ovdje podrazumijevamo samo specifični sloj unutar pučkog staleža o čemu će biti riječi u nastavku. Naravno, taj se pojam prvotno javio kao formalnopravna odrednica (*cives*) dubrovačkog državljanstva koje je bilo pretpostavka svake druge staleške pripadnosti.

(endogamija i brojna ograničenja političkog i upravnog djelovanja) s vremenom su postajale sve opsežnije i strože, a sabrane su u tzv. Zelenoj i Žutoj knjizi zakona. Procesom ozakonjenja, karakteristike plemstva u potpunosti su podređene staleškoj funkciji, što je predstavljalo specifičnu osnovicu dubrovačkog aristokratskog republikanstva. Državni i staleški smisao nobiliteta očituje se u knjizi *Specchio*, istinskom zrcalu u koje su upisana sva dubrovačka vlastela i službe koje su obnašali od polovice 15. st. do sloma Republike. Glavno staleško obilježje vlastele (“nobiles”), koje ih je u potpunosti odvajalo od svih ostalih stanovnika, bilo je posjedovanje političke vlasti utemeljene na tradiciji, trajnim institucijama poretka i međusobnoj jednakosti.³ Politički odnosi u dubrovačkom društvu strogo su odvajali samo dvije društvene skupine: vlastelu i podložnike - kako se u izvorima nazivaju svi ostali dubrovački državljani.

Samosvojno podrijetlo dubrovačkog patricijata još je više poticalo svijest njegovih pripadnika o tome da spadaju među najstarije aristokratske skupine u Europi. Stoga se vlastela uznosito i oholo odnosila prema svim stranim plemićkim titulama, koje u Republici nikada nisu imale društveni, a kamoli politički značaj, iako su ih stjecali i mnogi dubrovački plemići i građani.⁴ Grbovi dubrovačkih plemićkih rodova, kao obvezni atributi plemstva i simbolični izraz podrijetla ili značenja rodovskog imena, također su autohtoni. Te grbove nisu dodijeljivali strani suvereni već su ih kreirali sami dubrovački plemići-nositelji.

³ Formalni egalitarizam dubrovačkog plemstva očitovao se i u naslovu. Na hrvatskome su svi koristili naslov “vlastelin dubrovački”, a za žene “vladika”, dok su se u službenim dokumentima i u inozemstvu svi koristili grofovskom titulom “conte” ili “nobile di Ragusa”. Sam pojam “vlastela” u etimologijskome smislu upućuje na glavno obilježje dubrovačkog plemstva - obnašanje vlasti. (Vidi: H. M. Scott, C. Storrs, »The Consolidation of Noble Power in Europe, c. 1600-1800.« u: *The European Nobilities in the 17th and 18th Centuries I*: 9). Osim u Statutu i brojnim odlukama vijeća, prerogativi i obveze dubrovačkog plemstva sažeto su prikazani u jednoj potvrdi iz 1795. (Povijesni arhiv u Dubrovniku, dalje: PAD, *Fides et attestata*, sv. 8, f.f. 96-97). O evidenciji novorođenih plemića tu stoji: “... *che d’ogni Nobile Raguseo nato di legittimo matrimonio e dei genitori che godono la Nobiltà di Ragusa subito nato si scrive il nome colla giornata della nascita in un libro intitolato Specchietto, il quale si conserva nella Pub. Segretaria di Stato; che oltre il detto libro intitolato Specchietto o ci pure nella detta Segretaria in altro libro intitolato lo Specchio del Maggior Consiglio, o sia il Libro d’Oro, in cui si scrive ogni Nobile di Ragusa subito che fa l’ingresso nel Maggior Consiglio...*”.

⁴ Poslije zatvaranja plemićkog staleža mnogi plemići iz drugih gradova nisu mogli steći dubrovačko plemstvo, kao što je bio slučaj s obitelji Stay, plemićima iz Bara koji su u Dubrovniku postali samo ugledan antuninski rod. Strani plemićki naslovi koje su dobivali dubrovački podanici nisu im u Gradu osiguravali nikakva posebna prava koja bi ih u političkom smislu izdvajala od ostalih *podložnika* Republike. Tako su braća Nikola, Luka i Jero Mažibradić, koje je Republika inače priznavala odvjekom roda Kotromanića, dobili krajem 16. st. španjolsko plemstvo, poslije

Zbog biološkog odumiranja, plemićki je zbor popunjavan samo u razdoblju od 1666. do 1678., kada je u plemstvo primljeno 10 novih rodova.⁵ Tijekom 18. st. trend opadanja broja vlasteoskih rodova se nastavio, a bio je potaknut i političkim previranjima. Unutarnji antagonizam, izazvan kriterijem "starosti krvi", tinjao je među dubrovačkim plemićkim rodovima, a rasplamsao se u drugoj polovici stoljeća.⁶ Štoviše, kod dubrovačke vlastele bio je naglašen i prezir prema stranoj aristokraciji. To zamjećuje i francuski konzul Le Maire, koji u svom izvješću o Gradu i njegovim upravljačima iz 1767. podsmješljivo piše o anakronom dubrovačkom plemićkom mentalitetu i međusobnim sukobima vlastele. Uz osnovnu podjelu na "staro" i "novo" plemstvo (salamankeze i sorboneze), ti su sukobi doveli i do stvaranja brojnih "međustupnjeva" određenih starošću roda i brojem rodbinskih veza s "novim" plemićima, što je najposlije prouzročilo još brže odumiranje staleža.

Bit staleškog karaktera dubrovačkog plemstva zrcalila se poglavito u odnosu prema domaćem puku. Prezir patricijata prema ostalim stanovnicima proistjecao je iz klasične aristokratske pozicije, koja je u plemstvu podrazumijevala krvne

čega su se i nastanili u Španjolskoj. Admiral Petar Ivelje Ohmućević bio je potomak staroga bosanskog plemićkog roda Ohmućevića, koji je i poslije potpadanja pod dubrovačku vlast u Primorju zadržao stanoviti povlašteni položaj. Krajem 16. st. Petar je od Senata pokušavao ishoditi priznanje plemstva na temelju potvrda o bosanskoj plemstvu. Dosljedna Republika odbila je sve njegove zamolbe. Kao zaslužan pomorac, Petar je ipak dobio plemstvo španjolske krune. Nije imao potomaka, pa je taj ogranak Ohmućevića izumro njegovom smrću u Lisabonu 1599. Austrijskim plemstvom dičio se antuninski rod Alegretti, a antunini Aleti dobili su talijansko plemstvo "nobile di Camerine e di Ossimo". Plemstvo austrijskih nasljednih zemalja dobili su pelješki brodovlasnici Krstelji (1674.), Orebići (1707.) i Bizari (1738.), ali su i oni svoje plemićke povlastice i titule mogli koristiti samo izvan granica Republike. Ni strano plemstvo koje su dobivali pojedini dubrovački patriciji nije imalo utjecaja na njihov položaj u Gradu nego je izazivalo dodatne razmirice. Jedna grana roda Sorgo dobila je 1679. španjolsko plemstvo, dok su austrijsko plemstvo dobili Gozze 1687., Pozze 1688., a Gondole 1777. Jedan odvjetak roda Bona dobio je poljsko plemstvo 1754.

⁵ Od 14. st., kada je u Dubrovniku bilo 78 samostalnih vlasteoskih rodova s 32 pobočna odvjetka, plemićki je zbor godine 1766. spao na svega 29 rodova. Postupak prijama u dubrovačko plemstvo bio je složen i dugotrajan, a iziskivao je minimalni konsenzus, pa se zbog stalnih sukoba među vlastelom u 18. st. nije primjenjivao. Usp. Irmgard Mahnken, *Dubrovački patricijat u XIV. veku*. Beograd: SANU, 1960: 75-83; Milan Rešetar, »Popis dubrovačkih vlasteoskih porodica.« *Glasnik učenog društva "Sveti Vlaho"* 1 Dubrovnik (1929): 1-11.

⁶ Istodobno među europskim plemstvom završava proces odvajanja "aristokracije" - dijela plemstva koje se svojim statusnim obilježjima i bogatstvom, a zahvaljujući uspjehu u politici, upravi i diplomaciji, odvaja od mase manje značajnih plemićkih rodova. *Vidi: The European Nobilities in the 17th and 18th Centuries I: 21-24.*

nasljedovatelje i predstavnike najstarijih, “plemenitih” rodova. To je shvaćanje u dubrovačkom slučaju postupno sraslo s upravljačkom društvenom ulogom, a održavano je čvrstim endogamijskim zakonima koji su bili glavni temelj staleške podjele dubrovačkoga društva.

U staleškom je smislu proces raslojavanja gradskoga stanovništva i izdvajanja građana od ostalog puka (obrotnici, mornari, manualni radnici) bio posebno izražen od kraja 15. st. Pod građanima (cives, cittadini) otad se počinju, u užem smislu, smatrati samo oni bogatiji pučani, uglavnom trgovci i brodovlasnici, koji se ponekad nazivaju i “popolo grosso”. Taj se sloj nikada nije uspio oblikovati u čvrsto zatvoren stalež, budući da je društvena i gospodarska mobilnost ipak omogućavala prijelaz iz nižeg pučkog sloja u građanski, a poslovni rizici, siromašenje i s njim povezani procesi nisu isključivali i obrnuti proces. Bitna društvena odrednica građanskog sloja u institucionalnome se smislu očitovala u pripadnosti dvjema najuglednijim trgovačkim bratovštinama - sv. Antuna (osnovana 1432.) i sv. Lazara (osnovana 1521.). Građani su, naime, zahvaljujući bogatstvu, tijekom vremena s vlastelom uspostavili paralelni elitizam koji se odnosio samo na neke elemente društvenog prestiža, a nikad nije zadirao u političku sferu. U tom pogledu, građani nikada nisu uspjeli svoju materijalnu moć djelatno usmjeriti u cilju postizanja političkih prava. Da spriječi političke aspiracije ojačalog građanskog sloja, vlastela je brojnim povlasticama na materijalnoj i simboličnoj razini priznavala građanima izdvojeni status. Osim toga, mnogi su tradicionalni oblici i institucije društvenog života utjecale na srastanje građana s postojećim aristokratskim režimom (primjer Miha Pracata). Oponašajući plemićki mentalitet, sami su građani preuzimali modele ponašanja vlastele, poput održavanja ženidbenih veza unutar vlastitoga sloja. U tom je smislu članstvo u vodećim bratovštinama predstavljalo važan stupanj društvene diferencijacije građana od ostaloga puka. Tijekom 18. st. Senat je preuzeo potpunu kontrolu nad djelovanjem i upisom u prestižne bratovštine sv. Antuna i sv. Lazara koje, uz cehovska, korporativna i vjerska obilježja, postaju i važane institucije staleške pripadnosti. Na taj je način aristokratska vlast držala pod prismotrom sve vodeće građanske rodove. Uz materijalni kriterij, pripadnost bratovštinama antunina i lazarina podrazumijevala je prezir i otklon od svakog oblika obrta i manualnoga rada, tako da su članovima uz cenzus mogli postati samo trgovci i brodovlasnici, te najviši državni službenici. Njima su, prema potrebi, dodijeljivani naslovi, časti i privilegije koje nisu mogle ugroziti vodeći položaj aristokracije. Osim privilegiranog položaja u trgovini, samo su članovi tih bratovština birani na najvažnije administrativne dužnosti tajnika, notara i kancelara, približivši se tako na posredan način vlasti. Članstvo u antuninskoj i lazarsinskoj bratovštini bilo je priznanje šire naravi, koje je jamčilo društveni

status čitavoj obitelji i rodu, jer su se i trgovački poslovi uglavnom nasljeđivali. Tijekom pomorske i gospodarske konjunktura, započete polovicom 18. st., veliki je broj građana financijski ojačao, a mnogi su se istakli svojim zaslugama za Republiku. Da bi se u društvenom smislu naglasile individualne zasluge, Senat je od druge polovice 18. st. stanovitom broju građana (ponekad plemića i stranaca), uz prijam u bratovštine i novčane nagrade, dodjeljivao i razne vojne titule, uglavnom počasnog karaktera. Tako su titule kapetana i zastavnika dubrovačke milicije najčešće dodjeljivane dubrovačkim konzulima, kapetanima i trgovcima koji su svojom djelatnošću pridonosili interesima Republike. Titulu potkapetana dobivali su stranci u dubrovačkoj konzularnoj službi, dok su titule pukovnika milicije i vojnog tribuna dodjeljivane dubrovačkim plemićima i diplomatskim agentima u inozemstvu. Vojne su titule predstavljale i stanovitu sinekuru, jer su donosile i manje prihode.⁷

U isto vrijeme Senat je počeo dodjeljivati i jednu plemićku titulu - plemstvo biskupskoga grada Stona (*Nobilitas Civitatis Episcopalis Stagnensis*).⁸ Značaj plemićkog naslova u staleškom društvu upućuje na to da ova titula nije imala prvenstveno počasnu narav, a činjenica da je, uz izvorno dubrovačko plemstvo, riječ o jedinoj plemićkoj tituli koja se dodjeljivala dubrovačkim građanima, od posebne je važnosti. S druge strane, u kontekstu dubrovačke društvene stratifikacije, a posebno u odnosu na postojeću ulogu i značaj autentičnog dubrovačkog patricijata i njegova glavnog obilježja - posjedovanja isključive političke vlasti u državi - jasno je da Republika uvođenjem titule stonskoga plemstva nije kanila stvarati neki paralelni plemićki stalež ili pak neku nižu kategoriju plemstva koja bi predstavljala međustupanj u odnosu na građanstvo. Riječ je o instituciji s posve specifičnom ulogom, kojoj se tek uvjetno mogu pripisati neka nominalna plemićka obilježja - plemićka titula i diploma.

⁷ Ilija Mitić, »Počasne titule u Dubrovačkoj Republici tokom XVIII. i početkom XIX. stoljeća.« *Pomorski zbornik* 26 Rijeka (1988): 524-530. Autor navodi da je Republika ukupno dodijelila 80 počasnih vojnih titula: 64 kapetana, 4 pukovnika, 6 potkapetana, 2 zastavnika i 4 vojna tribuna, str. 524.

⁸ O stonskome plemstvu dosad je parcijalno pisano u dva kraća članka: Antun Vučetić, »Novosti iz dubrovačke historije: Stonsko plemstvo.« *Srd* 6 Dubrovnik (1907): 283, 284; Milan Rešetar, »Antunini i Ladzarini.« *Dubrovački list* 37 Dubrovnik (1925): 1, 2. Opsežniji je rad: I. Mitić, »Počasne titule: 521-533. U tim se prilogima navode samo neki stonski plemići bez sustavnije analize značaja same titule, kojoj se pridaje počasni karakter. Neki autori, koji tek uzgred spominju stonsko plemstvo, netočno ga povezuju s pritiscima građanskog sloja na aristokratsku vlast. Npr. Vuk Vinaver, *Dubrovnik i Turska u XVIII. veku*. Beograd: SANU, 1960: 140.

Plemići biskupskoga grada Stona

Na temelju dostupnih izvora, Senat je u razdoblju od 1758. do 1808. dodijelio stonsko plemstvo dvadesetčetvorici građana Dubrovačke Republike. Sve su odluke izrijekom veoma slične, kratke i bez obrazloženog razloga za dodjeljivanje titule. Do sada nije poznata ni jedna temeljna odluka nekog od vijećâ Republike koja se odnosi na kriterije dodjeljivanja i prerogative stonskog plemstva. Stoga je potrebno raščlaniti genealogije i životopise stonskih plemića da bismo saznali nešto više o naravi i obilježjima same titule, kao i o motivima za njezino dodjeljivanje.

1. Mato Ivanov Vodopić rodio se početkom 18. st. u Stupi.⁹ Prema proučenim izvorima, prvi je dubrovački građanin koji je dobio titulu stonskog plemića. Senat mu je dodijelio stonsko plemstvo 25. II. 1758., a potvrda mu je izdana 23. XII. iste godine. To je ujedno i najdulja odluka Senata o dodjeljivanju stonskog plemstva i iz nje se može zaključiti da je titula bila nasljedna.¹⁰ Rod Vodopić razvijao se u dva ogranka. Oko 1690. iz Stupe u Dubrovačkom primorju doselio je u Dubrovnik Pasko Ivanov Vodopić. Stekao je imutak baveći se trgovinom na Levantu. Budući da nije imao potomaka, naslijedili su ga nećaci koji su razvili trgovačko poslovanje, a postali su i članovima bratovštine lazarina. Njihovi su potomci od polovice 18. st. uglavnom obnašali državne službe u uredima Republike.¹¹ Mato Ivanov Vodopić potječe iz matičnog ogranka Vodopića nastanjenog u Primorju. On je već kao mladić započeo vojnu karijeru u Rusiji, a potom je više godina služio kao časnik španjolskih trupa u

⁹ Sve datacije rođenja i smrti, kao i oni genealoški podaci za koje nije naznačen drugi izvor, navode se prema bazi podataka o dubrovačkim rodovima u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Posebno zahvaljujem dr. Nenadu Vekariću koji je podatke prikupio, sredio, i omogućio mi njihovo korištenje.

¹⁰ PAD, *Fides et attestata* (dalje: *FA*), sv. 3, f. 208'; PAD, *Consilium Rogatorum* (dalje: *Cons. Rog.*), sv. 170, f. 84'-85.

¹¹ O podrijetlu i razvitku roda Vodopić: Nenad Vekarić, »Porijeklo dubrovačkog biskupa Mata Vodopića (Rodovi Vodopić i Buconić iz Stupe).«, u: *Zbornik o biskupu Matu Vodopiću* (u tisku); PAD, *Matrikula lazarina*, ser. 22.1/15, f. 53'; *Matrikula antunina* 22.1/25, f. 97; Stjepan Ćosić, »Administrativna struktura i plaće službenika Dubrovačke Republike (1700.-1808.).« *Radovi Zavoda za povijesne znanosti u Zadru* 38 (1996): 138-149. Uz Mata Ivanovog Vodopića, kao konzul Republike istakao se i njegov rođak iz gradskog ogranka Mato Josipov Vodopić (1722.-1790.), konzul u Patrasu (1756.), Nauplionu (1761.) i Khaniji (1767.). Vidi: Vinko Ivančević, »Diplomatsko-konzularna predstavnništva Dubrovačke Republike.« *Pomorski zbornik* 3, Zadar (1965): 854, 860, 862.

Italiji. Posebno se istaknuo u bici kod Valteria i pri osvajanju Napulja. Kao inženjerijski časnik s velikim se uspjehom posvetio gradnji vojnih i civilnih objekata u Španjolskoj. U Cartageni se proslavio gradnjom Kraljevskog arsenala, bolnice i gradskih utvrda, čime je stekao veliki ugled na španjolskom dvoru.¹² Nastanivši se u luci Cartagena, Vodopić je obavljao različite usluge Republici. Iako formalno nije obnašao nikakvu dužnost, postao je glavnim diplomatskim pouzdanikom Republike u španjolskim zemljama. Cijeneći njegov utjecaj, Senat je u nizu slučajeva pokazao neobično povjerenje prema Vodopićevim prosudbama glede imenovanja konzula u španjolskim lukama, a obraćao mu se i u vezi s drugim diplomatskim pitanjima.¹³ Zbog toga mu je i dodijeljeno stonsko plemstvo. Naime, plemićka diploma bila mu je neophodna za učinkovitije djelovanje u konzervativnim španjolskim diplomatskim i političkim krugovima. Vodopić je bio posebno aktivan početkom osamdesetih godina. Godine 1781. bio je ovlašten da na španjolskom dvoru ispita mogućnost obnove starih privilegija koje su Republici dodijelili španjolski vladari.¹⁴ Nema podataka da se tijekom života vraćao u Dubrovnik. Umro je, vjerojatno bez potomaka, u Cartageni godine 1787.¹⁵

2. Baldo Marić, sin Marića Marića, rođen je u Brocama na Pelješcu 1726. Potvrdu o stonskom plemstvu dobio je 27. X. 1763.¹⁶ To je jedina potvrda koja nema tekst diplome, već se njome samo kratko izrijeком potvrđuje da je Baldo Marić nositelj titule. Stoga se može pretpostaviti da je Marić, ili možda njegov otac, plemstvo dobio znatno ranije. Osim činjenice da je bio pomorski kapetan, što upućuje na moguću diplomatski angažman, o njegovu životu, mjestu smrti i zaslugama za Republiku nemamo podataka.¹⁷

¹² Francesco Maria Appendini, *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei II*. Dubrovnik: Martecchini, 1803: 195.

¹³ Senat je 1765. molio Vodopića da preko španjolskog dvora utječe na Francusku u slučaju sukoba s francuskim konzulom u Dubrovniku Prevostom. PAD, *Lettere di Ponente*, sv. 80, f. 63, 99.

¹⁴ PAD, *Lettere di Ponente* sv. 111, f. 11. Republika je nastojala dobiti stanovite privilegije u španjolskim lukama u Americi, no Vodopić je sugerirao Senatu da odgodi svoje molbe zbog rata između Španjolske i Engleske koji je bio u punom jeku.

¹⁵ Usp. Ilija Mitić, *Konzulati i konzularna služba starog Dubrovnika*. Dubrovnik: JAZU, 1973: 91, 98-99.

¹⁶ PAD, *FA*, sv. 4, f. 21', 22.

¹⁷ Josip Luetić, *O pomorstvu Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*. Dubrovnik-Zagreb: JAZU, 1959: 80.

3. Marija, kćer Ivana Niketića, rođena je u Dubrovniku 1738. Jedina je nositeljica stonskog plemstva. Potvrda joj je izdana 12. XI. 1774. na temelju titule koju je stekao njezin otac Ivan Niketić (1695.-1741.), posljednji muški odvjetak toga roda. Iako među odlukama Senata nisam uspio pronaći odluku o njegovu imenovanju, može se pretpostaviti da je Niketić dobio stonsko plemstvo prije Mata Vodopića, jer je živio do 1741.¹⁸ Niketići su podrijetlom iz Risna, odakle se oko 1650. doselio Vice Niketić i uzdigao se kao trgovac. Trgovinom su se bavili i njegovi nasljednici. Ivan Niketić postao je 1714. članom bratovštine lazarina, a 1726. primljen je zajedno s bratom Marinom u antunine.¹⁹ O važnosti roda svjedoče i ženidbene veze. Ivan se oženio godine 1723. za Mariju, kćer Napolitanca Giovannija Regitana, zapovjednika dubrovačkih vojnih snaga. Tu su dužnost od polovice 16. st. obavljali predstavnici Napuljskoga Kraljevstva. Regitano je na toj funkciji godine 1700. naslijedio oca, a u ime Napuljskoga Kraljevstva (od 1734. Kraljevstva Dviju Sicilija), iz Dubrovnika je uspješno obavljao brojne diplomatske misije. Očito je njegova djelatnost bila usklađena sa željama i politikom Republike. Naime, Senat se aktivno založio za produljenje njegova mandata, a dodijelio mu je i naslov guvernera oružja, pa je na toj dužnosti ostao sve do smrti 1750.²⁰ Na Giovannija Regitana, kao diplomatski važnu osobu, zacijelo je utjecao i njegov zet Ivan Niketić, pa u toj rodbinskoj vezi valja tražiti i zasluge zbog kojih je dobio titulu stonskog plemića. Posljednja pripadnica roda Niketić, Ivanova kćer Marija, bila je udata prvo za kancelara Ivana Florija. Kao udovica, udala se za Antuna Pasqualija sa Brača.²¹

4. Josip Vodopić rodio se u Dubrovniku 1755. Drugi je nositelj stonskog plemstva iz tog roda. Bio je sin dubrovačkog konzula u Moreji Mata Josipovog Vodopića i daljnji rođak prethodnog Mata Ivanovog.²² Stonsko plemstvo dodijeljeno mu je u 21. IV. 1776., kada je izabran i za pomoćnika u državnoj

¹⁸ PAD, *FA*, sv. 4, f.f. 133, 133'.

¹⁹ PAD, *Katićeva genealogija*, f. 34, 34'; *Matrikula lazarina*, 22.1/15, f. 53; *Matrikula antunina* 22.1/25, f. 99.

²⁰ Regitanov sin Ivan Krstitelj naslijedio je oca. Ubrzo je, zbog ubojstva koje je počinio, došao u sukob s Republikom, pobjegao u Tursku i potaknuo diplomatski spor između Republike i Kraljevstva Dviju Sicilija. O dužnosti guvernera oružja i o obitelji Regitano vidi: Ilija Mitić, »Nadzornik oružanih snaga i guverner oružja XVII-XIX stoljeća u Dubrovačkoj Republici.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 12 (1970): 277-294.

²¹ PAD, *Diversa Notariae*, sv. 144, f. 91.

²² Usp. bilj. 2; PAD, *Katićeva genealogija*, f. 91, 92'.

blagajni.²³ U Lazarine je primljen već 1773. Osim činjenice da je neko vrijeme bio pomorski kapetan, nema podataka o njegovoj diplomatskoj djelatnosti. Od 1781. bio je službenik u državnom uredu za mjere, a obavljao je i poslove kod magistrata za sprečavanje krijumčarenja vina. Na tim je dužnostima ostao sve do sloma Republike.²⁴ Umro je u Dubrovniku godine 1825.

5. Pasko Pugliesi, sin Nikole, rodio se 1723. u Zatonu, starom ognjištu ovoga roda. Titulu stonskog plemića dobio je 14. VI. 1776.²⁵ U bratovštinu lazarina primljen je već 1767.²⁶ Žena mu je bila kćer nasljednica Antuna Ivelje Ohmućevića, pa je Pugliesi preuzeo njihova imanja. Otad se koristi i oblik prezimena Pugliesi-Ohmućević.²⁷ Pugliesi je spadao među poznatije dubrovačke kapetane u razdoblju ponovnog uspona dubrovačkog pomorstva od polovice 18. st. Njegov brod zajedno s robom i genoveškim putnicima zarobili su 1759. alžirski gusari.²⁸ Uslijedila je diplomatska akcija Senata u kojoj je sudjelovao i sam Pugliesi preko dubrovačkoga konzula u Cadixu i engleskog predstavnika u Alžiru. Poslije godinu dana Porta je izdala posebni ferman kojim je brod zajedno s teretom bio vraćen vlasniku, a putnici oslobođeni. Bio je to, prema riječima konzula Dodera, presedan i veliki uspjeh kojim je osiguran daljnji razvitak dubrovačke pomorske trgovine.²⁹ Vjerojatno je Pugliesi tijekom ovog događaja stekao stanoviti diplomatski utjecaj, pa je prema uputama Senata intervenirao u još nekim sličnim slučajevima.³⁰ Njegov sin Antun, također kapetan, i drugi njegovi potomci, isticali su plemićku titulu i poslije sloma Republike.³¹

²³ PAD, *FA*, sv. 4, f. 149; *Cons. Rog.*, sv. 185, f. 108.

²⁴ S. Ćosić, »Administrativna struktura: 146.

²⁵ PAD, *FA*, sv. 4, f. 150', 151; *Cons. Rog.*, sv. 185, f. 143'.

²⁶ PAD, *Matrikula lazarina*, f. 54.

²⁷ Antun Golušić, *Rodovi Slanskog primorja*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1990: 61.

²⁸ Svoju diplomatsku akciju Senat je 30. VII. 1759. najavio u pismu Pugliesiju koji se nalazio u Veneciji. Upute o tome slučaju dobio je i dubrovački konzul u Veneciji Trojan Lalić. PAD, *Lettere di Ponente*, sv. 71, f. 1-3.

²⁹ I. Mitić, *Konzulati i konzularna služba*: 94.

³⁰ Prema uputi Senata, Pugliesi je intervenirao u slučaju alžirskog gusarenja 1763. PAD, *Cons. Rog.*, sv. 175, f. 16'.

³¹ PAD, *Općina Dubrovnik*, 1817., br. 134. Potvrda da je Antun, sin Paska Pugliesi stonski plemić.

6. Josip Bratošević de Leoni rođen je 1735. u Dubrovniku. Sin je Boža Bratoševića podrijetlom iz Podimoća u Dubrovačkom primorju, a majka mu je pripadala uglednoj antuninskoj obitelji Leoni, pa se koristio i tim prezime-nom. Stonsko je plemstvo dobio 30. IV. 1777.³² On je kao građevinski inženjer živio u Zagrebu, odakle se, kao rođeni Dubrovčanin početkom 1777. obratio Senatu da mu izda diplomu stonskog plemića kako bi stekao veći društveni ugled i osigurao zaposlenje. Senat je udovoljio njegovoj zamolbi i poslao mu "patente di nobilità".³³ Naime, šezdesetih godina 18. st. pojačale su se trgovinske veze Dubrovnika sa Zagrebom, u kojemu je boravila mala dubrovačka zajednica trgovaca, pa je Senat već 1765. pokušao ishoditi dopuštenje za otvaranje konzulata. Republika, međutim, nije dobila suglasnost bečkog dvora, pa nije uslijedilo ni imenovanje dubrovačkog pouzdanika grofa Ivana Patačića za konzula.³⁴ Poslije Patačićeve smrti 1773. Senat je zacijelo računao na eventualnu Bratoševićevu pomoć u zaštiti svojih interesa.

7. Andrija Frano Ivan Altesti rođen je 1766. u Dubrovniku u uglednoj građanskoj obitelji. Stonskim plemićem proglašen je već 29. VIII. 1781.³⁵ Otac mu je bio poznati prevoditelj, kolekcionar, prepisivač književnih djela na hrvatskom jeziku i dugogodišnji službenik Republike, Ivan Ksaver Altesti (1727.-1816.).³⁶ Godine 1765. Ivan Ksaver primljen je u lazarine, a po povlačenju iz službe 1793. promaknut je među antunine.³⁷ Andrija Altesti otišao je na školovanje u Italiju, pa je vjerojatno zbog toga titulu stonskog plemića dobio veoma mlad. Zacijelo zahvaljujući zaslugama svoga oca. Plemićka titula dobro mu je došla kada je, poslije boravka u Carigradu, 1792. stupio u službu ruskog Ministarstva vanjskih poslova, gdje se zalagao za interese Republike. U Rusiji se bavio pisanjem političkih spisa i planova. Bio je u kontaktu sa svojim prvim učiteljem Đurom Ferićem i prijateljem Markom Bruerevićem, koji mu je za kratkog posjeta Gradu 1795. posvetio pjesmu. Po povratku u Rusiju pao je u nemilost cara Pavla (1796.-1801.), pa je tri godine proveo u sibirskom pro-

³² PAD, FA, sv. 4, f. 160'; *Cons. rog.*, sv. 186, f. 79'.

³³ Ilija Mitić, »Prilog proučavanju veza Dubrovačke Republike i Trsta tokom XVIII. i početkom XIX. stoljeća.« *Anali Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku* 21 (1983): 110, bilješka 21.

³⁴ Bogdan Krizman, »Pokušaj osnivanja dubrovačkog konzulata u Zagrebu.« *Hrvatsko kolo* 4 Zagreb, (1950): 678-694.

³⁵ PAD, FA, sv. 4, f. 219'; *Cons. Rog.*, sv. 189, f. 211.

³⁶ F. M. Appendini, *Notizie storico-critiche*: 301.

³⁷ PAD, *Matrikula lazarina*, f. 54; *Matrikula antunina*, f. 99.

gonstvu. Pomilovan od Aleksandra I. napustio je Rusiju i ostatak života proveo putujući po Europi da bi se stalno nastanio u Trstu, a potom u San Giorgiu u Furlaniji, gdje je i umro 1850.³⁸

8/9. Braća Ivan Karlo (*1746) i Vlaho (1754.-1834.) Maškarić, sinovi Ilije Maškarića, dobili su zajedničku potvrdu kojom se jamči da im je Senat dodijelio stonsko plemstvo dana 13. III. 1788.³⁹ Njihov djed doselio se u Grad iz Smokovljana u Dubrovačkom primorju, a majka im je bila iz uglednog roda Vodopić. Vlaho je bio pomorski kapetan, a to je vjerojatno bio i Ivan Karlo koji je umro izvan Dubrovnika. Naime, prema zamolbi Josipa i Filipa Maškarića - po svemu sudeći Ivanovih sinova - upućenoj austrijskom Heraldikom povjerenstvu 1821., njihov je otac od 1778. bio u službi austrijske mornarice, a od 1792. predavao je matematiku i nautiku u Trstu.⁴⁰ Vjerojatno je na tom položaju bio od koristi Republici, koja mu je dodijelila stonsko plemstvo.

10. Nikola Ban rođen je u Dubrovniku 1765. Stonsko plemstvo dodijeljeno mu je 13. VII. 1788.⁴¹ Ova obitelj Ban (Bani) podrijetlom je iz Popova polja u Hercegovini. Nikolin otac, Antun Ban, primljen je 1765. u bratovštinu lazarina. Za zasluge tijekom konzulske službe u Smirni od 1778. do 1784. promaknut je u antunine.⁴² Stric Nikolin, također Nikola, bio je pouzdanik Republike u Barletti.⁴³ O Nikolinom životu, kao i o mjestu smrti nisam uspio pronaći nikakve podatke. Vjerojatno je i sam živio u inozemstvu, a plemstvo je stekao zbog obiteljskih zasluga.

11. Petar Antun Ruđerov Bettera rođen je u Dubrovniku 1724. Potvrda o stonskom plemstvu izdana mu je 4. VI. 1789.⁴⁴ Bettere potječu iz Bergama, odakle je u Dubrovnik oko 1610. doselio Petar Bettera. Tijekom 18. st. rod Bettera svrstao se među najznačajnije antuninske rodove u Gradu. Mnogi članovi toga roda istaknuli su se kao trgovci, svećenici i državni službenici. Poznata je književnica Marija Bettera-Dimitri, a napose njezin otac Baro Petrov

³⁸ Vinko Foretić, »Altesti, Andro.« *Hrvatski biografski leksikon* sv.1 Zagreb, 1983: 94, i tu navedena literatura.

³⁹ PAD, *FA*, sv. 6, f. 5.

⁴⁰ Povijesni arhiv Zadar (dalje: PAZ), *Heraldički spisi Vlade*, 1821., VIII/7, br. 1109.

⁴¹ PAD, *FA*, sv. 6, f. 37; *Cons. Rog.*, sv. 196, f. 22.

⁴² V. Ivančević, »Diplomatsko-konzularna predstavništva: 852; PAD, *Cons. rog.*, sv. 191, f. 86.

⁴³ PAD, *Lettere di Ponente*, sv. 101, f. 103, 104, 106.

⁴⁴ PAD, *FA*, sv. 6, f. 99; *Cons. Rog.*, sv. 196, f. 121.

Bettera.⁴⁵ Njegovi su sinovi Dominik i Rudžer, kao vrsni trgovci, godine 1726. iz lazarina agregirani u antunine.⁴⁶ Rudžerov sin i stonski plemić Petar Bettera bio je od 1789. do 1794. konzul u Smirni. Umro je u Dubrovniku godine 1806.

12. Sebastijan Bartulov Marini rodio se u Dubrovniku 1747. Diploma stonskog plemića izdana mu je 19. VIII. 1789.⁴⁷ Obitelj Marini podrijetlom je iz Gruža i nije u vezi sa starijom antuninskom obitelji Marini koja je izumrla 1738. Sebastijan (Savin) Marini primljen je u lazarine zajedno s bratom Stjepanom i ocem Bartulom godine 1765. Godine 1790. imenovan je konzulom Republike u Cartageni.⁴⁸ Tu je do 1787. živio Mato Vodopić o kojemu je bilo riječi. Službu je obnašao više godina, a umro je u Dubrovniku 1820.

13. Stjepan Nikolin Rajčević rodio se u Dubrovniku 30. VI. 1739. Titulu stonskog plemića dobio je 22. VII. 1790.⁴⁹ Rod Rajčevića podrijetlom je iz Strmice (Popovo) u Hercegovini, odakle se doselio Stjepanov djed, a majka mu je bila iz obitelji Marini. Rajčević je zarana napustio Dubrovnik i u Italiji studirao pravo i medicinu.⁵⁰ Bio je tipični erudit 18. st., pa se uz brojne diplomatske i trgovačke poslove čitavog života bavio i pisanjem. Preko svojih prijatelja Đura Ferića i Toma Basseglja bio je u stalnom dodiru s rodnim gradom. Kao trgovac zaputio se 1774. u Moldaviju i Vlašku, gdje je stupio u službu moldavskog kneza Aleksandra Ipsilantija. Godine 1781. dobio je i mjesto prvog austrijskog agenta u Moldaviji sa sjedištem u Bukureštu. Niz godina uspješno je djelovao u rumunjskim krajevima, gdje je iz Dubrovnika doveo i brodograditelja Ivana Ivelju Ohmučevića, koji je za Ipsilantija izgradio riječnu flotu.⁵¹ Upravo u tom razdoblju dobio je i titulu stonskog plemića, koja mu je po ondašnjim uzancama omogućavala napredovanje u diplomatskoj karijeri. S titulom carskog savjetnika imenovan je 1805. austrijskim konzulom u Toskani

⁴⁵ PAD, FA, sv. 6, f. 99; *Cons. Rog.*, sv. 196, f. 121.

⁴⁶ PAD, *Katičeva genealogija*, f.f. 38-39'.

⁴⁷ PAD, FA, sv. 6, f. 132; *Cons. Rog.*, sv. 196, f. 193'.

⁴⁸ V. Ivančević, »Diplomatsko-konzularna predstavništva: 850.

⁴⁹ PAD, FA, sv. 7, f. 46; *Cons. Rog.*, sv. 197, f. 119.

⁵⁰ Postoji mogućnost da je Rajčević prvo bio u dubrovačkoj konzularnoj službi, jer je 1763. jedan Stjepan Rajčević imenovan konzulom u Khanii. Vidi: V. Ivančević, »Diplomatsko-konzularna predstavništva: 854.

⁵¹ Uz kratku bilješku F. M. Appendinija (*Notizie storico-critiche*: 188), najviše podataka o Rajčeviću donosi Frano Čale, »O Stjepanu Rajčeviću Dubrovčaninu.« *Zbornik radova Filozofskog fakulteta* 3 Zagreb (1955): 193-198.

sa sjedištem u Livornu, gdje je djelovala značajna dubrovačka zajednica.⁵² Poznato je da je neko vrijeme živio i u Beču, gdje je poslije 1813. najvjerojatnije i umro. Od posebne je važnosti njegovo zasad jedino poznato tiskano djelo, *Osservazioni storiche naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia*, Napoli 1788., kojim je utemeljio znanstveno istraživanje rumunjske povijesti i kulture. Rajčevićovo djelo *Lettere intorno all'origine, le emigrazioni, le dottrine a la religione dei popoli Slavi* (1795.-1800.) upućeno je Đuru Feriću, kao i njegov alegorijski životopis *Sogno di Filopatris*, a oba su ostala u rukopisu. Proučavanjem slavenske narodne starine i popularizacijom folklorne baštine, Rajčević se poput Ferića, kojega je upravo on povezo s Johannesom Müllerom, približio predpreporodnim strujanjima.⁵³

14. Lujo Spagnoletti rodio se u Stonu 1725. kao odvjetak stare stonske obitelji koja se spominje od 16. st. Svećenik, franjevac, Lujo Spagnoletti bio je posljednji potomak roda Spagnoletti i ujedno jedini nositelj stonskog plemstva koji je potjecao iz grada Stona. Senat mu je dodijelio titulu 23. II. 1792., istoga dana kada je izabran za dubrovačkog nadbiskupa.⁵⁴ Umro je u Dubrovniku godine 1799.

15. Šimun Nikolin Grgić rođen je u Dubrovniku 1781. kao posljednji odvjetak bogate lazarske obitelji podrijetlom iz Gabele.⁵⁵ Stonskim plemićem postao je 11. X. 1794.⁵⁶ Šimunov otac, kapetan Nikola, primljen je u lazarske 1765. zajedno s bratom kapetanom Markom, koji je bio dugogodišnji konzul Republike u Modonu, Nauplionu i Patrasu. O Šimunovu životu nemamo drugih podataka osim da je umro u Gradu 1802., a s obzirom da je titulu dobio veoma mlad, vjerojatno je riječ o obiteljskim zaslugama.

16. Jakov Jakovljević Kristić rođen je u Dubrovniku 1739. Titulu stonskog plemića dobio je 13. X. 1794.⁵⁷ Kristići su u 18. st. spadali među uglednije

⁵² V. Ivančević, *Luka Livorno i dubrovački brodovi (1760-1808)*. Dubrovnik: Građa za pomorsku povijest Dubrovnika, knjiga 4, 1968: 94.

⁵³ Usp. F. Čale, »O Stjepanu Rajčeviću: 194, 195.

⁵⁴ PAD, *Cons. Rog.*, sv. 199, f. 38; Nenad Vekarić, *Pelješki Rodovi II*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1996: 295.

⁵⁵ PAD, *Katićeva genealogija*, f. 106-108. Detaljnije o rodu Grgić, vidi: Marijan Sivrić, »Obitelj Grgić iz Gabele u Dubrovniku.« Napredak - hrvatski narodni godišnjak 1996, Sarajevo (1995): 245-258.

⁵⁶ PAD, *FA*, sv. 8, f. 28; *Cons. Rog.*, sv. 201, f. 112'.

⁵⁷ PAD, *FA*, sv. 8, f. 32; *Cons. Rog.*, sv. 201, f. 139.

kapetanske obitelji podrijetlom iz Cavtata, pa ne začuđuje da su dva člana toga roda promaknuta među stonske plemiće. O životu Jakova Jakovljeva nemamo drugih podataka, ali možemo pretpostaviti da je plemićki naslov zaslužio kao pomorac u nekoj diplomatskoj misiji.

17. Baldo Matov Lupi rođen je u Karmenu na Pelješcu 1740., premda mu je obitelj potjecala iz Grada. Senat mu je dodijelio stonsko plemstvo 26. VIII. 1794.⁵⁸ U proučenim izvorima nisam uspio pronaći podatke o njegovu životu i zaslugama za Republiku.

18. Jakov Petrov Kristić rođen je 1776. u Dubrovniku kao odvjetak roda cavtatskog podrijetla. Stonskim plemićem postao je 12. IX. 1796., kada je ujedno izabran i u bratovštinu lazarina.⁵⁹ Njegov otac, kapetan Petar (1740.-1791.), bio je konzul Republike u Solunu, a posebno se istaknuo kao poslanik u sporu s tripolitanskim Karamanlijama 1786., s kojima je uspostavio dobre odnose. Jakov je 1791. naslijedio oca na položaju konzula u Solunu, a više je puta posredovao u pregovorima s tripolitanskim gusarima, o čemu je izvješćivao Senat. Uspješno je pregovarao u sporu s Jusuf-pašom Karamanlijem 1796., zbog čega mu je vjerojatno i dodijeljena titula stonskog plemića.⁶⁰ Kristić je od 1799. postavljen za dubrovačkog konzula u Marseilleu, a od 1802. nosio je naslov generalnog komesara za trgovačke odnose. Republika mu je dodijelila i titulu kapetana milicije. Do samog sloma Republike Kristić je slao opsežna izvješća o političkim i trgovačkim prilikama u Francuskoj i na Sredozemlju.⁶¹

19. Vido Marija Bettera rođen je u Dubrovniku 1771. Bio je sin pjesnika Bara i nećak stonskog plemića Petra Bettere. Vidova majka potjecala je iz roda Vodopića, pa je često koristio oba prezimena. Stonsko plemstvo dodijeljeno mu je 13. IV. 1798.⁶² U razdoblju 1793.-1797. bio je časnik u ruskoj vojsci, a zatim se do 1801. bavio trgovinom u Hersonu. U tom je razdoblju, važnom za prodor dubrovačkog brodovlja na Crno More, Bettera i dobio plemićku titulu. Od 1803. u Beču je radio za bankarsku tvrtku Schuller, u kojoj je i Republika deponirala svoja sredstva. U doba krize oko zauzeća Republike ponovno je bio u ruskoj službi. Čitav kasniji život Bettera je posvetio političkoj

⁵⁸ PAD, *Cons Rog.*, sv. 201, f. 115.

⁵⁹ PAD, *FA*, sv. 9, f. 60; *Cons. Rog.*, sv. 203, f. 130', 131.

⁶⁰ Vesna Miović-Perić, »Odnosi Dubrovnika i Tripolitanskog namjesništva u XVIII. stoljeću (II. dio).« *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 32 (1994): 83-85.

⁶¹ I. Mitić, *Konzulati i konzularna služba*: 88.

⁶² PAD, *FA*, sv. 10, f. 26.

publicistici i borbi za ponovnu uspostavu Republike. Tijekom njegova protu-austrijskog djelovanja u Londonu ozloglašen je kao jedan od najopasnijih dubrovačkih republikanaca, pa je 1824. uhićen u Amsterdamu. Unatoč tome što nikada nije pravomoćno osuđen, ovaj je politički zanesenjak ostatak života proveo u austrijskom zatočeništvu u ukrajinskom mjestu Mukačevu, gdje je 1841. i umro.⁶³

20. Baro Barov Bettera rođen je u Dubrovniku 1773. Poput brata Vida stupio je kao časnik u rusku službu, a stonsko je plemstvo dobio 18. VI. 1798. Prema nekim podacima umro je pomračena uma u Rusiji početkom 19. st.⁶⁴

21. Kristo Radov Lupi rođen je u Dubrovniku 1773. Vjerojatno je odvjetak roda Lupi iz Slanoga, pa nije u srodstvu s prethodnim Lupijem.⁶⁵ Stonsko plemstvo dodijeljeno mu je 26. III. 1805., a potvrda mu je izdana 2. IV. iste godine.⁶⁶ Kao pomorski kapetan, Kristo Lupi bio je posebno aktivan krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Tih je godina sa svojim brigantinom "Il Nettuno" plovio u luke Livorno i Genovu, a krenuo je i put Amerike. Godine 1798., na putu iz Amerike za Livorno, brod su mu zaplijenili Alžirci, no ubrzo su ga oslobodili.⁶⁷ Titulu stonskog plemića Lupi je zacijelo dobio kao pregovarač s Marokancima, koji su gusarenjem onemogućavali dubrovačku plovidbu. Budući da je često boravio u Livornu, više je puta po nalogu Senata kupovao darove i pregovarao s Marokancima i Alžircima, jer je u krizno vrijeme, pred slom Republike, sjevernoafričko područje postalo važno trgovačko odredište dubrovačkih brodova. Godine 1806. Lupi je od Senata dobio nalog da ode u Alžir, gdje je bio svrgnut dotadašnji bej, te da darovima i pregovorima osigura dubrovačke pozicije. Do toga vjerojatno nije došlo jer su u međuvremenu u Dubrovnik ušle francuske trupe, pa je Senat u rujnu 1806. naložio Lupiju da proda kupljene darove i vrati se u domovinu.⁶⁸

⁶³ Jednu od svojih političkih brošura Bettera je naslovio, *Memoires sur une époque de ma vie ou appel aux hommes d'honneur et en particulier à ceux de l'Empire Vienne par Vite Marie de Bettera Wodopich, gentilhomme ragusain*. O djelu i literaturi u svezi Vida Bettere, vidi: Miljenko Foretić, »Bettera, Vito Marija.« *Hrvatski biografski leksikon* sv. 1, Zagreb, 1983: 731, 732.

⁶⁴ PAD, FA, sv. 10, f. 37; *Cos. Rog.*, sv. 205, f. 77; *R.O. Katić*, Podaci o dubrovačkim građanskim obiteljima.

⁶⁵ Antun Golušić, *Rodovi Slanskog primorja*: 40, 41.

⁶⁶ PAD, *Cons. Rog.*, sv. 210, f. 28; *Isprave i akti 19. st.*, sv. 10, br. 592/80.

⁶⁷ V. Ivančević, *Luka Livorno*: 46, 65, 80.

⁶⁸ V. Ivančević, *Diplomatsko-konzularna predstavništva*:103; I. Mitić, *Konzulati i konzularna služba*: 115.

22. Božo Mihov Pezer rođen je u Dubrovniku 1753. Stonskim plemićem postao je 4. XI. 1807.⁶⁹ Obitelj Pezer podrijetlom je iz Čepikuća u Dubrovačkom primorju i ogranak je roda Dražić. Preseljenjem u Grad uzeli su prezime Pezer. Očito je već sam Božo Pezer stekao imetak baveći se trgovinom u Trstu, koji je krajem 18. st. postao vodećom jadranskom lukom. Sa sinom Lujom, Božo je 1804. u Trstu osnovao tvrtku "Ditta Natale Pezzer Figlio e Comp." koja je štitila trgovačke interese Dubrovčana i ustvari djelovala kao povlaštena dubrovačka tvrtka u toj luci ("Casa nazionale Ragusea"). Zahvaljujući svojim sposobnostima, Lujo je 1807. imenovan dubrovačkim konzulom u Trstu za šire područje Istre, a njegov je otac dobio titulu stonskog plemića. Kao ugledan trgovac, i Lujo je nastavio djelovati u interesu dubrovačkih pomoraca i trgovaca u Trstu i poslije sloma Republike. Stariji Božov sin Miho također je bio trgovac i konzul Republike u Scala-Nuovi kod Smirne.⁷⁰ Vjerojatno su svi članovi ove obitelji ostali u Trstu, budući da o njihovu boravku i smrti u Gradu nema podataka.

23/24. Stjepan Risnić i Antun Pavlović, o kojima nemamo nikakvih podataka, zadnji su dobili stonsko plemstvo pred samo ukinuće dubrovačke samostalnosti, 14. i 15. I. 1808.⁷¹ Njihove su zasluge vjerojatno vezane uz posljednje pokušaje za spas Republike.

Karakter i obilježja stonskoga plemstva

Odluku o izboru u stonsko plemstvo u praksi je donosio Senat, a diplomu su potvrđivali knez i Malo vijeće Republike (prilozi 1-3). Zbog oskudnosti službenih izvora, o društvenoj ulozi i prerogativima stonskog plemstva možemo zaključivati tek posredno, iz životopisa nositelja titule. O strogosti kriterija, presudnim čimbenicima izbora, kao i o postupku u pojedinim slučajevima, možemo pretpostavljati s većom ili manjom sigurnošću.

Iz biografija nositelja titule može se zaključiti da je dodjela stonskog plemstva bila povezana s diplomatskim i političkim zaslugama za Republiku. Neki od stonskih plemića posebno su se istaknuli na tom planu (Vodopić,

⁶⁹ PAD, *Isprave i akti 19. st.*, sv. 10, br. 592/198.

⁷⁰ Ilija Mitić, »Prilog proučavanju veza Dubrovačke Republike i Trsta: 112, 113; I. Mitić, *Konzulati i konzularna služba*: 189; V. Ivančević, *Luka Livorno*: 67.

⁷¹ PAD, *Isprave i akti 19. st.*, sv. 10, br. 203. i 204.

Pugliesi, Rajčević, Kristić). Plemički je naslov u njihovu slučaju predstavljao svojevrsnu nagradu, ali i sredstvo za uspješnije obavljanje diplomatskih zadaća. Naime, plemićka je isprava u diplomatskoj praksi vladarskih dvorova 18. st., na nižim razinama pogotovo, omogućavala znatno bržu afirmaciju i lakše uključivanje u politička i diplomatska zbivanja. Osim što je bila nezaobilazna potvrda društvenoga prestiža, smatrana je licencom, gotovo sastavnim dijelom vjerodajnica za svako važnije diplomatsko djelovanje. Dubrovački konzuli, kapetani i trgovci u stranim zemljama često su obavljali diplomatske i političke poslove za Republiku, a neki su Dubrovčani u stranoj službi više godina bili neformalni promicatelji njezinih interesa.⁷² Stonsko plemstvo dodjeljivalo se uglavnom u takvim slučajevima, dakle, onim Dubrovčanima koji su, živeći i djelujući izvan Republike, potpomagali njezine političke i gospodarske ciljeve. Gotovo svi stonski plemići dulje su vrijeme ili trajno živjeli izvan Republike. Iznimke su samo I. Niketić, Š. Grgić i nadbiskup Spagnoletti, ali je i njihovo promicanje po svemu sudeći vezano za stanoviti obiteljski ili statusni diplomatski utjecaj.⁷³ Iako je većina stonskih plemića potjecala iz uglednih antuninskih i lazarskih rodova, čiji su predstavnici najčešće i bili dubrovački konzuli i kapetani, očito je da članstvo u tim bratovštinama nije bilo osnovni kriterij za dodjeljivanje titule (slučaj Marića, Bratoševića, Maškarića i Rajčevića). Iako obiteljske zasluge i građansko podrijetlo nisu imali presudnu važnost, uzimani su u obzir kada je plemstvo dodjeljivano veoma mladim Dubrovčanima, što potvrđuju slučajevi Altestija i Grgića.

Agregacija među antunine i lazarske imala je efektivno i dugoročno društveno značenje, dok stonsko plemstvo u Gradu nije imalo nikakvu važnost. Ono je pojedincima moglo koristiti samo izvan dubrovačkog društvenog okvira, pa se i dodjeljivalo istaknutim Dubrovčanima u inozemstvu. Promatrajući unutarnju društvenu strukturu, ipak možemo govoriti i o počasnoj naravi

⁷² Jedan od najuspješnijih dubrovačkih građana u službi domovinske diplomacije bio je glasoviti Josip Ruđer Bošković. Republika bi mu zasigurno dodijelila naslov stonskog plemića, ali je već 16. IX. 1757. dobio poznatiji nobilitet talijanske Republike Lucca, pa je kao plemić, tijekom kasnijih boravaka u europskim prijestolnicama, zastupao dubrovačke interese. Vidi: Ivica Martinović, »Ljetopis života i djela Ruđera Boškovića.« *Dubrovački horizonti* 35 (1995): 41-48.

⁷³ Niketić je bio u bliskim obiteljskim odnosima s napuljskim predstavnikom u Dubrovniku, a Grgić je bio odvjetak bogate konzulske i kapetanske obitelji. Nadbiskup Spagnoletti je bio veoma cijenjen u širim crkvenim krugovima, zaređen je u Rimu i zacijelo je bio u dobrim odnosima s rimskom kurijom. Vidi: N. Subotić i J. Velnić, »Franjevci s poluotoka Pelješca.« *Spomenica Gospe od andela 1470.-1970.* Omiš, 1970: 374.

stonskog plemstva, koje je imalo i funkciju nagrade analogne primanju u bratovštine. Naime, Senat nije dodjeljivao stonsko plemstvo strancima, nego isključivo svojim zaslužnim građanima izvan Republike. Za razliku od građana u Dubrovniku, kojima je mjerilo bilo bratovštinski status, Dubrovčanima izvan zavičaja više je značio plemićki naslov, pa makar bio i bez društvene vrijednosti u domovini.

Nema sumnje da je stonsko plemstvo izvan Republike moglo dobro poslužiti pri usponu na društvenoj ljestvici. Stoga je, unatoč kratkim i neobrazloženim odlukama, razvidno da je taj naslov Republika dodjeljivala malobrojnima, probranim i zacijelo veoma lojalnim zaslužnicima.⁷⁴ Nedonošenje posebne odluke nekog od vijeća o detaljnijim odrednicama stonskog plemstva upućuje nas na zaključak da je takvo definiranje namjerno izostalo. Uza sve postojeće društvene i staleške odnose koji su mu jamčili povlašteni položaj, dubrovački patricijat nije riskirao s preciznim definiranjem jedne nove plemićke skupine, ponikle iz građanskog sloja, koja bi u određenim okolnostima mogla ugroziti postojeći poredak. Bez obzira koliko bio potcijenjen unutar Republike, svaki je plemićki naslov u šire shvaćenim okvirima Staroga poretka mogao osigurati kredibilitet u inozemstvu, gdje je sama plemićka diploma predstavljala stanoviti prerogativ. Opasnost je prijetila u slučaju da se odanost režimu, zbog koje su i dobili titulu, kod stonskih plemića prometne u svoju suprotnost. Zbog takve potencijalne prijetnje, uvijek oprezni Senat nije definirao ovlasti tog plemstva za vanjsku uporabu. Jedini se dokaz stonskog plemstva sastojao u diplomi koja nije sadržavala čak ni potvrdu grba, što je bio slučaj sa suvremenim austrijskim plemstvom dobivenim za različite državne zasluge, tzv. armalistima. I naslov plemstva odabran je s razlogom. Kao drugi grad Republike i biskupsko sjedište, Ston je bio pogodan za plemićku titulaciju, kojom se ujedno naglašavala razlika i podređenost autohtonom dubrovačkom plemstvu.

Iako se poveljom nije dodjeljivao i grb, neki stonski plemići koristili su se svojim obiteljskim insignijama kao grbovima (prilog 4). Slično su znakovlje u Dubrovniku, osobito na nadgrobni pločama, koristili mnogi građanski rodovi

⁷⁴ To potvrđuje ne samo mali broj dodijeljenih titula, već i slučaj Cavtačanina Antuna Pušića (1760.-1838.). Njemu je najvjerojatnije krivotvorena diploma stonskog plemstva pomogla da kao portugalski časnik uđe u visoke vojne krugove, dobije portugalsko plemstvo 1793. i postigne karijeru admirala i guvernera Zelenortskih otoka. Vidi: Ivan Pederin, »Antun Pušić, guverner Zelenortskih otoka, admiral i znanstvenik na početku prošlog stoljeća.« *Adriatica maritima* 3 Split (1979): 169-179.

već od 15. st.⁷⁵ U strogom heraldičkom smislu, grbove su - kao obilježja nasljedne staleške pripadnosti - imali samo vlasteoski rodovi, a građani su svojim oznakama privatne naravi samo slijedili heraldičku modu. Tijekom 17. i 18. st. kod antuninskih i lazarinskih rodova zaživio je nasljedni karakter grbovni oznaka, a s obzirom da ih je vlastela tolerirala, građani su ih često isticali.⁷⁶

Iz oskudnih senatskih zapisnika i prijepisa diploma može se zaključiti samo da je stonsko plemstvo bilo nasljedno po muškoj i ženskoj liniji. Više podataka sadrže kasniji dokumenti austrijskog Heraldičkog povjerenstva, koji također potvrđuju da Republika doista nije definirala povlastice stonskog plemićkog naslova.

Heraldičko povjerenstvo djelovalo je pri Vladi u Zadru od 1. I. 1817. do 31. XII. 1831., a osnovano je zbog vrednovanja plemićkih naslova različitog postanja i njihova eventualnog priznavanja od strane austrijskog dvora. Povjerenstvo je imalo zadaću prikupiti podatke o plemstvu u habsburškoj Kraljevini Dalmaciji i predložiti ih Vladi, koja je odlučivala o priznavanju titula i grbova.⁷⁷ Prema proglasu izdanom 16. VIII. 1816., te kasnijem proglasu o osnivanju Povjerenstva od 27. XII., ono je na temelju autentičnih isprava izravno priznavalo dubrovačko plemstvo (članak 3), plemstvo dobiveno prije uspostave mletačke vlasti, plemstvo bivših mletačkih komuna: Zadra, Splita, Trogira i Kotora, kao i plemstvo obitelji koje nisu bile iz tih gradova, a upisane su u mletački *Libro d'Oro*, knjigu magistrata nad feudima.⁷⁸ Ostalim plemićima,

⁷⁵ Vidi: Đurđica Petrović, »Sepulkralni spomenici u srednjovjekovnom Dubrovniku.«, u: *Zbornik radova sa simpozija Likovna kultura Dubrovnika 15. i 16. stoljeća.* ur. Igor Fisković, Zagreb, 1991: 127-136.

⁷⁶ Grbovi dubrovačkih građanskih obitelji dosad nisu sustavno istraživani, ali može se reći da oni, u ponešto živopisnijem obliku i bez strogih heraldičkih normi, slijede obrasce i simboliku plemićkih grbova. Uz uporabu klasičnog grboslovnog inventara, njima se najčešće naglašava podrijetlo, etimologija imena ili zanimanje roda. Najbolju zbirku crteža grbova dubrovačkih građanskih obitelji izradio je polovicom prošloga stoljeća tiskar i crtač Petar Frano Martecchini (PAD, RO. 173).

⁷⁷ Spisi ovog povjerenstva čine zasebnu seriju: PAZ, *Spisi Heraldičke komisije*. Vladine odluke o pitanjima koja je obrađivalo Povjerenstvo čine seriju: PAZ, *Heraldički spisi Vlade*. Brojni dokumenti ove serije, koji se odnose na dubrovačke plemićke rodove, nalaze se u fasc. VIII/7 za godine 1817.-1820.

⁷⁸ PAZ, *Spisi Heraldičke komisije*, sv. I, br. 1; *Heraldički spisi Vlade*, fasc. VIII/7, br. 12149 i 17026. Članak 3 proglasa o priznavanju dubrovačkoga plemstva glasi: *Quella di Ragusa, basata sopra la Sovranità della passata Repubblica dell'istesso nome; e conferita dalla Repubblica medesima.*

pa tako i stonskom plemstvu, titule nisu priznate. Ovim "priznavanjem" plemstva, autohtona je dubrovačka vlastela postala samo beznačajni dio aristokratskog korpusa u Monarhiji. Stoga je taj postupak za većinu dubrovačkog patricijata bio ponižavajući, a predstavnici nekih rodova iz prosvjeda nisu ni zatražili formalno priznavanje titule. S druge strane, nasljedovateli stonskoga plemstva, poglavito oni koji su živjeli u Dubrovniku i drugim krajevima Monarhije, uporno su, na temelju članka 3 o priznavanju dubrovačkog plemstva, nastojali izboriti plemićki status.

Već početkom 1817. Heraldličko je povjerenstvo, zbog zamolbi o priznavanju, učestalo tražilo od Dubrovačke općine i Okružnog poglavarstva detaljne podatke o stonskom plemstvu. O tome je, na temelju dokumenata iz arhiva bivše Republike, okružni poglavar Locella informirao Povjerenstvo u travnju 1817. On je potvrdio postojanje takve titule navodeći primjer nadbiskupa Spagnolettija, dok o samim povlasticama i drugim pojedinostima nije mogao ništa pouzdano izvijestiti. Povjerenstvo je inzistiralo na podacima o povlasticama stonskog plemstva u bivšoj Republici, kao i na potankostima u svezi s načinom izbora i nasljeđivanja titule.⁷⁹ Uslijedilo je detaljnije arhivsko istraživanje preko dubrovačke općine i političke preture, pa je 8. VI. 1818. dubrovačko Okružno poglavarstvo izradilo opširno izvješće o stonskom plemstvu, na temelju kojega je Povjerenstvo uobličilo svoj negativni stav kojega se držala i Vlada u rješavanju zamolbi o priznanju ove plemićke titule.

Okružno poglavarstvo utvrdilo je sljedeće činjenice: o dodjeljivanju stonskog plemstva Senat je odlučivao na zamolbu pojedinaca, koju je prihvaćao ili odbacivao. O stonskom plemstvu izdavala se povelja, a o nekim njihovim posebnim povlasticama toga plemstva nema nikakvih dokumenata. Značaj stonskog plemstva bio je u Dubrovniku neznatan, a sama je titula u Gradu bila bez ikakve stvarne vrijednosti. Stonsko se plemstvo dodjeljivalo uglavnom Dubrovčanima u inozemstvu i za njih je ono imalo stanovitu vrijednost. Stonsko su plemstvo dobivali prije svega dubrovački konzuli, kapetani i opunomoćenici koji su štitili interese Republike u inozemstvu, a titula im je koristila kako bi se istakli u društvu. Iako o tome nema pouzdanih dokumenata, moglo se zaključiti da je boravak u inozemstvu uvjetovao i nasljedni red, pa je stonsko plemstvo bilo nasljedno za one potomke koji su ostajali živjeti izvan Republike.⁸⁰

⁷⁹ PAZ, *Spisi Heraldličke komisije*, sv. I, br.27, 115; PAD, *Općina Dubrovnik*, 1817., F IV, br. 1497.

⁸⁰ PAZ, *Heraldički spisi Vlade*, 1818., VIII/7, br. 18757.

U međuvremenu su pristigle i zamolbe za priznanje plemićkog statusa. Pozivajući se na članak 3 (o priznavanju dubrovačkoga plemstva), već 1817. zamolbe za priznanje stonskog plemstva uputili su Baro Prosper, sin Petra Bettere i Antun, sin Paska Pugliesi. Oni su i tijekom 1818. višekratno slali opsežne, kaligrafski ukrašene zamolbe, potkrijepljene ovjerenim prijepisima diploma, obiteljskim genealogijama i opisima grbova. Budući da ih nije bilo, ni u jednoj zamolbi nisu naveli ključne dokumente koji su im jamčili bilo kakve povlastice u odnosu na ostale podanike bivše Republike.⁸¹

Na sjednici 6. X. 1818. Vlada je s istim argumentima odbila oba molitelja.⁸² Na temelju izvješća Heraldikog povjerenstva, utvrđeno je da se stonsko plemstvo ni po čemu ne može izjednačiti s autohtonim dubrovačkim patricijatom - nositeljem suvereniteta bivše Republike. Stonsko plemstvo nije imalo nikakvih posebnih povlastica, a figuriralo je samo u inozemstvu, pa i zbog toga ne može potpadati pod članak 3, niti može biti priznato u Monarhiji. Heraldikog povjerenstvo i pokrajinska Vlada čvrsto su se držali definiranih kriterija, odbijajući priznati i staro komunalano plemstvo Hvara, Šibenika i Korčule, pa nisu popuštali ni u slučaju stonske plemićke titule.

Uz isto obrazloženje kao u slučaju Bettere i Pugliesija odbijena je zamolba poručnika Josipa Maškarića, koji je 1821. za sebe i brata Filipa tražio priznavanje titule koju je stekao njihov otac i stric.⁸³ Zamolbe su ipak nastavile stizati: budući da je kao dugogodišnji pretor Političke preture u Dubrovniku uživao ugled u visokim austrijskim upravnim krugovima u Dalmaciji, Bettera je godine 1837. ponovno zatražio priznavanje plemićkog statusa za sebe i svoje nasljednike.⁸⁴ Vlada je, međutim, i tada, s gotovo jednakom formulacijom odbila priznavanje. U ime Nikole Pezera zamolbu za priznavanje stonskog plemstva uputio je godine 1838. Božo Božović. U odluci Vlade razabire se da je Nikola

⁸¹ PAZ, *Heraldčki spisi Vlade*, 1817., VIII/7, br. 14872; *Spisi Heraldčke komisije*, sv. I, br. 128; br. 101; br. 151; br. 153. Budući da među crtežima grbova durovačkih građanskih rodova u zbirci Martecchini nema grba obitelji Pugliesi, navest ćemo njegov opis iz jedne ovih zamolbi: "*in uno Scudo in Campo azuro con due monti, una mezza luna ed una Stella d'oro, e con un' inspugnatura di spada sormontata da una corona*".

⁸² PAZ, *Heraldčki spisi Vlade*, 1818., VII/7, br. 18757; br. 18759.

⁸³ PAZ, *Spisi Heraldčke komisije*, sv. I, br. 207; *Heraldčki spisi Vlade*, 1821., VIII/7, br. 1109.

⁸⁴ PAZ, *Heraldčki spisi Vlade*, 1837., VIII/7, br. 7704. Bettera je zacijelo vjerovao da je 1818. odbijen zbog tadašnjeg protuaustrijskoga djelovanja svoga rodaka Vida koji je i sam nosio titulu stonskoga plemića.

Pezer dokazivao da je zakoniti sin Boža Pezera.⁸⁵ I ova je zamolba, naravno, odbijena po obrascu prethodnih slučajeva.

Posljednji se na svoj stonski plemićki naslov pozvao Aleksandar Altesti, posjednik iz Trsta, sin Andrije Altestija. On je 1857. Namjesništvu u Trstu uputio zamolbu za ozakonjenje adopcije financijskog savjetnika Giacoma Zeballa, koji bi preuzeo i njegovo plemićko prezime d'Altesti. Kako je bila riječ o važnom dužnosniku koji je mogao zlorabiti plemićki naslov, tršćansko je Namjesništvo uputilo slučaj dalmatinskom Namjesništvu.⁸⁶ Nakon detaljne provjere prethodnih slučajeva, Altestijev je zahtjev, poput ostalih, odbijen na sjednici Namjesništva od 24. XI. 1862.⁸⁷

Tako je, duboko u 19. stoljeću, u vrijeme već transformiranog i nagriženog aristokratskog miljea Monarhije i pune dekadencije plemićkog staleža, okončan posljednji administrativni pokušaj revitalizacije stonskog plemstva - samosvojne plemićke titule koju je Dubrovačka Republika dodjeljivala svojim zaslužnim građanima izvan domovine. Izumiranje nositelja stonskog plemstva i njihovih potomaka, mahom nastanjenih izvan Dubrovnika i Monarhije, pridonijelo je relativno brzom zaboravu ove titule i njezina značaja u samome Gradu. Stoga se i dogodilo da uz oskudne reminiscencije u dubrovačkoj periodici i usmenoj predaji stonsko plemstvo, do novijeg vremena, evocira samo kratki Vučetićev članak iz godine 1907.

⁸⁵ Nije sačuvana originalna Pezerova, odnosno Božovićeva zamolba, već samo negativna odluka Vlade sa sažetkom zahtjeva. PAZ, *Heraldički spisi Vlade*, 1838., VIII/7, br. 6901. 13272. Stoga nije poznato gdje je živio i čime se bavio Nikola Pezer. Vjerojatno je riječ o pokušaju krivotvorenja jer su kao sinovi Boža Pezera poznati samo Miho i Lujo.

⁸⁶ PAZ, *Heraldički spisi Vlade*, 1857., VIII/4 a, br. 3347 al 1743.

⁸⁷ PAZ, *Heraldički spisi Vlade*, 1862., VIII/4 a, br. 20263 al 1379.

Lector, et Consiliarij Rep.^{te} Rep.^{na}

Omnibus, et singulis, quibus presentes nre
 Patris littere pervenerint aut quovis modo
 exhibitis. fuerint plenam, indubitanque fidei-
 mus fidero atque testamur D. Matheum Ioannis
 Vodopich: epe nobilitate Civitatis Episcopalis tra-
 gnenis Ditionis hujus Reipublice, eumque fidei
 debere omnibus Officij honoribus prerogativis
 et preminentibus; que, et que Reipublice nra
 ceteris Nobilibus Traguenis importari solent.
 In quorum De Dat. Mense et no Palatii
 Die 20 Maij Decem. 1764.

Martohy Ioy Jacendi V. S. S.

Rector, et Consiliarij Reipublice Rhacusinae.

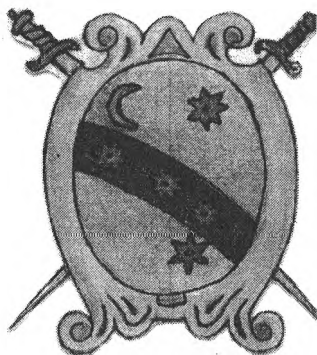
Omnibus, et singulis, quibus praesentes
 nostrae Praesentes Litterae pervenerint, aut
 quovis modo exhibita fuerint, plenam,
 indubitanque facimus fidem, et que
 testamur D. Joseph Bratoševich
 de Leonis affines Nobilem civitatis
 Episcopalis Sargnefibus, Ditionis huius
 Reipublice, cumque frui debere omnibus
 Officiis, honoribus, prerogativis, et
 prerogativis, quas, et quae Reipublicae
 nostra civitatis Nobilibus Sargnefibus
 inveniuntur. Datum
 Rhacusinae ex nostro Palatio Die viij^{ma} Mij
 Maij MDCCLXXV.

Michael Aus Martellini Secret.

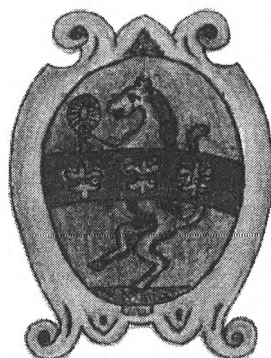
Doctor et Consiliarius Republice
Municipalis

Quoniam et singulis, quibus properterea
nostre salutis Parentes littere pervenerunt
aut quovis modo exhibere
fuerunt plenius, in utramque partem
facimus, ad testamur, D. Andream
Franciscum Joannem Adresen episcopo
Nobilitatis Episcopalis Sagra-
die Dionisii, hujus Republice, eum
sibi debere omnibus Officiis, honoribus,
privilegiis et prerogativis, quae
et quae Republicae nomine citatis Nobili-
tatis Sagrae imperii et Stet.
In quibus Datum Machujij ex
aerario Palatio. Die xxix mensis
1781 -

Joannes Lucas Volant V. Secretarius

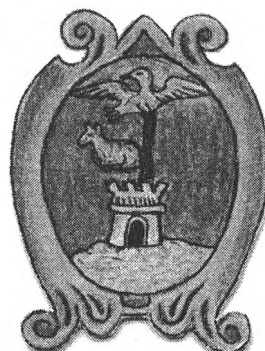
1. Grb lazarinke obitelji Vodopić

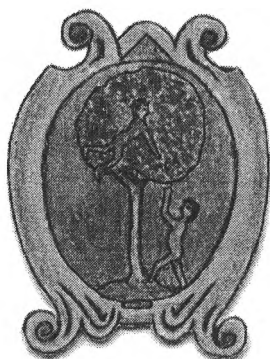
2. Grb antuninske obitelji Niketić

3. Grb antuninske obitelji Leoni

4. Grb antuninske obitelji Altesti

5. Grb antuninske obitelji Bettera

2. Grb lazarinke obitelji Grgić

**THE NOBILITY OF THE CATHEDRAL TOWN OF STON
(Nobilitas Civitatis Episcopalis Stagnensis)**

STJEPAN ČOSIĆ

Summary

As Ragusan society became society stratified, the position and role of the Ston nobility was being determined. This singular noble title, with no prerogative, was conferred by the Dubrovnik Senate in the period, from the mid-18th century until the fall of the Republic in 1808, on those citizens and consuls furnished with a nobility diploma, who were to contribute to the well-being of the Republic with their activities abroad. In some rare cases, the title was granted as an honor. Supplemented by the basic genealogical and biographical references to 24 members of the Ston nobility, the paper also addresses the question of why the Habsburg Monarchy did not recognize this title.